

נייר עמדה בנושא: מריחואנה

החברה הישראלית לרפואת התמכרויות-אילסם (2014)

מריחואנה היא תערובת מיובשת של חלקיו השונים של הצמח קנביס סטיבה (Cannabis Sativa). מהשרף של צמח זה מופק חשיש, כשמן או כחומר מוצק. בנוסף, קיימים מספר חומרים דומים המופקים מאותו הצמח ובעלי הרכב כימי זהה. מריחואנה, חשיש ודומיהם הם חומרים האסורים לצריכה ברחבי העולם (פרט למספר מצומצם מאוד של מקומות) ומוגדרים מבחינה משפטית כ"סם מסוכן". עם זאת, חומרים אלה נמצאים בצריכה נרחבת בקרב הציבור הרחב במרבית המדינות, למטרות של השגת הנאה ורוגע, וקיימים פערים באשר לעמדות לגבי צריכתם בהם בין הרשויות לדעת הקהל. המטרה בנייר עמדה זה היא להגדיר את מקומם של החומרים הללו מבחינה רפואית ואת המשמעות הרפואית של צריכתם, לנוכח מכלול הידע העדכני שהצטבר בספרות המדעית.

מריחואנה, חשיש ודומיהם מכילים עשרות חומרים שונים. החומרים העיקריים הם δ -9-tetrahydrocannabinol (THC) ו-Cannabidiol, אשר פעילותם על מערכת העצבים המרכזית ועל מערכות גופניות אחרות הייתה מוקד למחקר מדעי רב, אם כי עדיין קיימים פערים וסתירות בידע הקיים. בנוסף, עשרות חומרים אחרים הנמצאים במריחואנה, חשיש ודומיהם כמעט שלא נחקרו, וקיים ידע מזערי אודות השפעתם האפשרית על מערכת העצבים ומערכות אחרות בגוף. מאחר שקיימים זנים שונים של צמח הקנביס, וכיוון שהחומרים הללו אינם

מיוצרים במעבדה מסודרת, קיימים הבדלים ניכרים בריכוזי החומרים שצוינו לעיל, בין תכשירים שונים של מריחואנה או חשיש הנצרכים. כמו כן, קיימים הבדלים בזמינות הביולוגית של החומרים – הן בהתאם לאופן צריכתם, והן בהתאם לאופי החומר וההבדלים הביולוגיים בין פרטים.

שימוש במריחואנה, חשיש ודומיהם נמצא בהקשר סטטיסטי מובהק וברור עם נוכחות של הפרעות נפשיות רבות, והבולטות הן חרדה, הפרעות מצב רוח, הפרעות פסיכוטיות, הפרעות אישיות, התמכרות והפרעות הקשורות לצריכת חומרים פסיכואקטיביים אחרים. בנוסף, צריכת מריחואנה, חשיש ודומיהם, נמצאה במתאם הדוק עם תפקוד מקצועי וחברתי ירוד. יתרה מזו, קיימות השפעות גופניות לא נפשיות מוכרות ושכיחות הכוללות נזק למערכת לב-ריאה, ופגיעות בקואורדינציה ובזיכרון.

בדומה למצב המוכר לגבי חלק הארי של ההפרעות הנפשיות, קשה מאוד לקבוע מבחינה מחקרית סיבתיות, ובהמשך לזאת קשה לדעת בוודאות שחומרים אלה יכולים לגרום להתפרצות (Onset) של הפרעות נפשיות. עם זאת, לגבי מספר הפרעות נפשיות מצוי מידע מחקרי מבוסס, אשר לאורו ניתן לקבוע בסבירות גבוהה קשר סיבתי, לדוגמא: (א) התקפי חרדה (ב) ירידה קוגניטיבית בסמוך לתקופת השימוש (ג) מחלת הסכיזופרניה (צריכה מתחת לגיל 18, ובמיוחד מתחת לגיל 15 שנים) (ד) מצבים פסיכוטיים אחרים.

בניגוד לקביעה שעדיין במחלוקת לגבי היותם של מריחואנה, חשיש ודומיהם גורמים להתפרצות (Onset) של הפרעות נפשיות, אין ספק כי צריכתם של חומרים אלה מהווה סיבה שכיחה להחמרה בהפרעות נפשיות קיימות בקרב אנשים הלוקים מלכתחילה בתסמינים נפשיים, כגון חרדה, דיכאון, פסיכוזה ואחרים.

בצד המידע המבוסס הנ"ל, קיימים דיווחים בלתי-מדעיים של אנשים רבים, המוסרים, כי צריכה של החומרים הללו מרגיעה אותם, מסייעת להפרעות בשינה ומשפרת את הריכוז שלהם. אנו סבורים שדיווחים סובייקטיביים אלה אינם יכולים להישקל אל מול ראיות מדעיות, עד שייבדקו באמצעים מחקרניים, על מנת לאמת או להפריך אותם. אפשרות אחת מקובלת ליישב את הסתירה הזו בין דיווחים סובייקטיביים לבית מתאמים מחקרניים סטטיסטיים, היא שההשפעה של מריחואנה, חשיש ודומיהם היא דיפרנציאלית, וקיימת שונות גדולה יחסית בהשפעתם בין בני אדם שונים. אף שאין לכך למרבית הצער הוכחות מבוססות דיין בספרות המדעית, ייתכן שאדם אחד עשוי להיות מושפע באופן שבעיניו הוא חיובי ונטול השפעות לוואי, בעוד שאדם אחר עלול לסבול כתוצאה מצריכה של אותו חומר בדיוק ובאותו מינון, ממגוון תסמינים נפשיים רחב ואף חמור, מפגיעה בתפקוד ואף מהתמכרות לאותו חומר. ברמת האוכלוסייה – אל מול תחושת הרגיעה המיידית, הסכנות המבוססות מדעית בתחום בריאות הנפש ובתחומים אחרים, השפעת הנטו מסתכמת למאזן שלילי. כחברה המאגדת מטפלים בתחום ההתמכרות, אנו אכן עדים לתוצאות הבלתי רצויות של הצריכה ולתחלואה הרבה שצריכת חומרים אלו עלולה להביא עימה.

בשנים האחרונות, עולה בקצב מהיר מספר הרישיונות הניתנים על ידי רשויות בריאות ברחבי העולם לצריכת חומרים אלה למטרות רפואיות, וזאת לרב בחולים הלוקים במחלות קשות ולעיתים ממאירות, הכרוכות בכאב בלתי ניתן לשליטה. למרות שהמחקר בנושא של צריכת חומרים אלה למטרות רפואיות הוא דל, ייתכן שבמצבים הרפואיים הקשים הללו, התועלת המתקבלת עבור חלק מהחולים עולה על השפעות הלוואי. אנו ממליצים להמשיך במתן קנביס רק

במצבים רפואיים שבהם לא קיימת אפשרות טיפולית מוכחת ובטוחה יותר, וזאת

**החברה הישראלית לרפואה
ולטיפול בהתמכרויות**

תוך מעקב מדוקדק אחר ההשפעה הפרטנית לגבי כל חולה, ותוך תקווה שמחקר עתידי יוכל לזרוע אור על התועלת אל מול הנזק האפשריים מחומרים אלו במצבים האמורים. בשלב זה, לטעמנו, אין להמליץ או לאשר צריכה של חומרים אלה באוכלוסיות אחרות או במצבים אחרים.

בשנים האחרונות עלתה תדירות של צריכת חומרים קנבינואידים סינתטיים כסמי רחוב. לחומרים הללו יש דרגת עוצמה (פוטנטיות) גבוהה בהרבה מזו של חשיש, מריחואנה ודומיהם. המחקר הקיים לגביהם הוא מעט מאוד. מהידוע עד עתה, חומרים אלו מסוכנים למערכת העצבים המרכזית ולבריאות הנפשית.

לסיכום:

1. על פי הספרות המדעית הקיימת, מריחואנה, חשיש ודומיהם, עלולים להשפיע לרעה על הבריאות הנפשית של הצורכים אותם, עד כדי התפרצות של הפרעות נפשיות שונות או לפחות החמרה של מצבים נפשיים קיימים וכן ירידה קוגניטיבית.
2. ככל הנראה, קיימת הצדקה לערוך ניסיון טיפולי במתן חומרים אלו לחולים במצבים רפואיים הכוללים מספר מחלות קשות חשוכות-מרפא, כאשר הטיפולים הרפואיים המקובלים והמוכחים אינם מצליחים להביא להקלה מספקת.
3. ישלתמוך בהרחבת המחקר על השפעותיהם של חומרים מרובי-מרכיבים אלה בתחומים השונים בכדי לברר את השפעותיהם המיטיבות ולזהות הסכנות הטמונות בהם.
4. ככל הידוע כיום, חומרים קנבינואידים סינתטיים, אשר נצרכים כסמי רחוב, מסוכנים למערכת העצבים המרכזית ולבריאות הנפשית.
5. לאור האמור מעלה, נראה שברמת האוכלוסייה הכללית הנזק הפוטנציאלי מצריכת חומרים אלה גדול ברוב המקרים מהתועלת הפוטנציאלית. על קובעי המדיניות, המטפלים והציבור הרחב להיות ערים למשוואה זו.
6. דיווחים של רבים כי הצריכה הפרטנית על ידם בחומרים אלו מביאה להשפעות נטו חיוביות וכן דעת הקהל שהפכה יותר אוהדת לנושא השימוש, אינם מגובים במידע מחקרי מבוסס ואמין, וסביר להניח שמקורם בהשפעה פרטנית, שנתפסת כחיובית, מבלי שנבדקה אמפירית, ולכן לא ניתן להקיש ממנה על כלל האוכלוסייה.

**החברה הישראלית לרפואה
ולטיפול בהתמכרויות**

7. גם בהנחה שקיימת תת-אוכלוסיה של אנשים שהשפעה של מריחואנה, חשיש ודומיהם עליהם חיובית או אינה מזיקה, בשלב זה לא ניתן לזהות מראש מי משתייך לתת-אוכלוסיה זו ומי נמצא בסיכון לפגיעה. יתרה מכך, ידוע כי אנשים מתקשים לזהות נזקים שנגרמים על ידי חוויה נעימה, שנתפסת כחיובית בעיניהם, ולפיכך לא ניתן לצפות כי אנשים מהשורה יזהו בקלות השפעות לוואי הנגרמות על ידי הצריכה של חומרים אלה.
8. טיפול ב מריחואנה, חשיש ודומיהם, והלגליזציה של הם הם נושאים סוציו-רפואיים טעונים מאוד. בשל הסכנות בשימוש בחומרים אלה, בעיקר בכמות גדולה ולתקופות ארוכות, יש להבטיח כי הדיון וקבלת החלטות בתחומים אלו ייצמד להוכחות המדעיות ולא יושפע מחוויה חיובית מיידית של משתמשים, שאינם מודעים לסכנות הכרוכות בו.

ד"ר יהודה ברוך

יו"ר החברה לטיפול בהתמכרויות (איל סם)

**החברה הישראלית לרפואה
ולטיפול בהתמכרויות**